

„Izašli smo na Lovćen. Glasni govor i neprestani pucnji su utihnuli. Svi smo se okrenuli k Cetinjskom manastiru, koji je ležao pred nama, duboko u dolini i prekrstili se... Tako je bilo i prije petnaest godina. Sta me je to uzbuđivalo, kakve su se to misli rojile u mojoj glavi, zašto je tako kucalo srce? A Crna Gora je ležala preda mnom, kao ustalasano zaleđeno more. Jedino je izgled njen u tom momentu bio surov, prijeteći. Pokrivena snijegom, ona je bila mirna, kao da je preko nje prošla smrt i prekrila je svojim mrtvačkim pokrovom. Vrh Lovćena mravno se nadvisivao svojom gromadom nad razbijenim, razbacanim planinama, u besporetku navaljenim jedna na drugu, i samo se Skadarsko jezero tako živopisno, tako umiljato osmjehivalo sa svojim ranije zelenim obalama i u porodici svojih cvjetnih ostrva, a sada se na horizontu ocrtavalo svojom sablasnom površinom, nekoliko pripodignutom prema Crnoj Gori. U daljini se uzdizalo, u masi snijega, kao kakva crna mrlja, gnijezdo na goloj stijeni – Zabljak!

Je li to ona Crna Gora koju sam vidio ranije. Koliko je u meduvremenu nastalo divlje ljepote, koliko veličanstvenosti u tom brzom prelazu od cvjetnog zelenkastog primorja, od atmosfere napojene mionirivima, od životnog zagora do preokreta u mracnu prirodu, nepokretljivost, u tišinu, surovost, prijetnju... Zbog čega ova slika pritisaka moju dušu? Dešavalo se ranije da se veremo na Lovćen pjeske po kamenju i hridinama, po kojima su jedino vjeme i opanci Crnogoraca ostavili trag – i ništa više! Bučno i veselo smo išli naprijed. A sada – jahali smo prelijepim putem, koji su izgradili Austrijanci do svoje nove granice, a zatim – sasvim urednom stazom, koju je prokrio pokojni vladika. Sta je uzrok takvom raspoloženju? Ko se u stvari promijenio – Crna Gora ili ja?
